

LAOSKA OPERACIJA — OSVRT I POUKE

U februaru 1971. god. sajgonske trupe su, uz pomoć Amerikanaca, upale u južni Laos; time je počela laoska operacija, koja je trajala od 8. februara do 25. marta iste godine, završivši se porazom intervenata. Ova operacija dala je novu dimenziju razvoju vojno-političkih događaja u Indokini. Svet je bio suočen sa novom ratnom opasnošću, a progresivno čovečanstvo se našlo pred ispitom osude agresije i odbrane mira.

OSLOBODILAČKA BORBA NARODA LAOSA

Laos se nalazi u centralnom delu Indokineskog poluostrva i ima značajan vojnostrategijski položaj.

Oružana borba laoskog naroda započela je tokom drugog svetskog rata i to protiv Japanaca, koji su u decembru 1941. okupirali Laos, istisnuvši odande Francuze.¹ Iz te borbe razvio se oslobodilački pokret Lao-*-isarak* (Slobodni Laos) i formirana je oslobodilačka armija Laosa. Čim je završen drugi svetski rat, Francuzi su ponovo okupirali Laos i uspostavili stari kolonijalni sistem; protiv toga je ustao laoski narod stvarajući nacionalni front — Patet Lao. Posle bitke kod Dijen Bijen Fua u proleće 1954, a prema sporazumu u Ženevi, Francuzi su morali da napuste Laos. Pod uticajem reakcionarnih snaga u zemlji i podrške iz inostranstva, kraljevska laoska vlada princa Suvana Fume bojkotovala je odredbe Ženevskog sporazuma, usled čega je u decembru 1954. došlo do oružanog sukoba između kraljevske vojske i jedinica Patet Lao. Taj sukob je trajao do marta 1955. i kao njegov rezultat formirana je koaliciona vlada, dok je Patet Lao postao legalna politička organizacija Laosa pod imenom Neo Lao Hak Sat — Patriotski front Laosa.

Od 1955. do danas, sa malim prekidima, vodi se oružana borba na tlu Laosa između snaga Patet Lao i jedinica kraljevske vlade Suvana Fume, kao i drugih formacija koje obučavaju Amerikanci. Naime, još od 1958. SAD su se počele neposredno mešati u unutrašnje poslove Laosa, a u maju 1964. američka avijacija preduzela je i bombardovanje teritorije koju drže oslobodilačke snage Patet Lao.

---

¹ U stvari, Francuzi se u Laosu nalaze, prema odredbama ugovora potpisanog u Bankongu između njih i Sijama, još od oktobra 1893. god.

Politička platforma Patriotskog fronta Laosa je mir u Laosu — posle likvidiranja proameričkih snaga. Danas Patriotski front kontroliše skoro dve trećine Laosa, koje obuhvataju polovinu stanovništva ove zemlje. Na oslobođenoj teritoriji sprovedena je agrarna reforma, kao i druge socijalne mere. Na njoj radi preko 2.000 škola, a poslednjih godina izgrađeno je 649 objekata za navodnjavanje. Na čelu Centralnog komiteta Patriotskog fronta nalazi se princ Sufanuvong, poznat pod imenom »Crveni princ«. Narodnooslobodilačka armija Laosa, koja ima bogatu ratničku tradiciju i veliko iskustvo, nalazi se pod njegovom komandom. Ona danas raspolaže sa oko 25.000 dobro obučених boraca,² sa nešto sovjetskih lakih tenkova, oklopnih transportera BTR-40 i artiljerijskih oruđa. Najžešće borbe vođene su 1969—70. u Dolini ćupova i za provinciju Sienkung, koje su uspešno završene.

S druge strane, na tlu Laosa postoji laoska kraljevska vojska, pod kontrolom vlade princa Suvana Fume u Vijetniju. Nju su u početku obučavali francuski, a od jula 1959. američki oficiri. Danas ona raspolaže sa oko 67.000 vojnika, 64 pešadijska bataljona, 12 artiljerijskih baterija, 25 rečnih brodova, 65 borbenih i 20 transportnih aviona, i 15 helikoptera.

Osim pomenute legalne kraljevske vojske, na tlu Laosa postoji i vojska planinskog plemena Meo, koju su organizovali, obučavaju je i vode stručnjaci američke obaveštajne službe (CIA) i oficiri američkih specijalnih snaga tzv. »zelenih beretki«. Vojska plemena Meo raspolaže sa oko 15.000 ljudi. Vlada u Vijetniju nema ništa s njima; oni su direktno pod američkom komandom, koja ih izdržava i prevozi na bojišta prilikom borbi protiv snaga Patet Lao.

Već punih šest godina američka avijacija sistematski uništava naseļena mesta, preduzeća, škole, bolnice i druge objekte na oslobođenoj teritoriji koju drže snage Patet Lao. Od 1964. do 1970. američka avijacija je nad oslobođenom teritorijom Laosa imala oko 200.000 avio-poleta i za to vreme bacila je oko 600.000 tona bombi. Najveći intenzitet bombardovanja dostignut je 1969. i 1970. god. Prema nekim podacima, u 1969. god. američka avijacija je imala oko 4.000 avio-poleta mesečno nad Laosom, a 1970. oko 500 dnevno. Najžešće su bombardovane istočna i južna oblast Laosa, preko kojih vodi tzv. Ho Ši Minov put, kako bi se paralisao dotur životnih i borbenih potreba oslobodilačkim snagama Južnog Vijetnama i Kambodže.

Kao što je poznato, Ho Ši Minov put je, u stvari, direktrisa koja obuhvata više suvozemnih i vodenih puteva i staza, širine do 50 km a dužine oko 2.500 km; počinje sa severa iz DR Vijetnam, prolazi preko teritorije istočnog Laosa i dalje preko Čepona južnim delovima Laosa u pravcu Kambodže. Po jednim podacima, Ho Ši Minovim putem svakodnevno prolazi do 50 vozila, a po drugim — 3.000 do 5.000; ujedno se prevoze 60 do 100 tona borbenih potreba na dan, a 50.000 do 100.000 vojnika godišnje.³

² Prema podacima ih »The Military Balance 1971—72«, izdanje Britanskog instituta za stratezijske studije, London 1971, snage Patet Lao imaju 45.000 vojnika (str. 49).

³ Ljubljansko »Delo«, od 20. februara 1971. god.

Pošto američka avijacija stalno drži pod kontrolom Ho Ši Minov put i nastoji da onemogući saobraćaj po njemu, jedan deo transporta prebacuje se vodenim putem po tzv. »štafetnom metodu«. U gornjim tokovima reka spuštaju se u vodu borbena i druga materijalna sredstva, spakovana u najlon kese i vreće. Na pojedinim punktovima niz reku ova sredstva se hvataju, pomoću mreža, i zadržavaju ona koja su namenjena toj vojnoj jedinici, a ostalo se propušta dalje niz reku za druge jedinice. Ova vrsta transporta je racionalna, jer američka avijacija nije u mogućnosti da uništava svaki plivajući objekt.

VIJETNAMIZACIJA VIJETNAMSKOG RATA

Agresija na Laos je nastala kao rezultat prihvaćene američke strategije — »vijetnamizacije vijetnamskog rata«, koju je proklamovao predsednik Nikson u decembru 1969. god. Suština ovog novog američkog kursa u Vijetnamu, po rečima američkog državnog sekretara za odbranu Lerda, sastoji se u »progresivnom prenošenju odgovornosti na Južnovijetnamce za sve aspekte rata«, što znači ostvarenje vlastitih ciljeva preko tuđih leđa. Niksonov strategijski kurs »vijetnamizacije« nikako ne znači odustajanje od vojne pobede, već pokušaj da se do nje dođe drugim putem.

Na osnovu te orijentacije, SAD poslednjih godina užurbano rade na formiranju i osposobljavanju krupnih snaga sajgonskog režima.⁴ Međutim, sam kvalitet oružanih snaga Sajgona je veoma problematičan, što se pokazalo i u laoskoj operaciji.

Jačanje sajgonske armije nije jedina preduzeta mera da bi se došlo do pobede drugim putem. Druga, bitna komponenta američkog kursa vijetnamizacije jesu mere za blokiranje snaga Fronta nacionalnog oslobođenja Južnog Vijetnama, odnosno za onemogućavanje svih njihovih veza i zatvaranje komunikacija kojima pristiže pomoć oslobodilačkim snagama. Provođenje tog kursa dovelo je do dalje eskalacije rata u Indokini — do uvlačenja Kambodže u vrtlog rata i agresije na Laos.⁵

Umesto jednog, sada je na tlu Indokine stvoreno i drugo ratište. Međutim, na Laos se išlo stoga što on zauzima središni deo Indokine, pa bi njegovim zauzimanjem SAD stekle znatne strategijske prednosti.

Osmog februara 1971. u 7,15 časova sajgonska Prva brigada (sa 2.000 vojnika) prešla je laosko-južnovijetnamsku granicu duž puta broj 9 i počela nastupati prema Čeponu, jednoj od ključnih tačaka na Ho Ši Minovom putu. Tako je počela laoska operacija i nova etapa rata u jugozapadnoj Aziji.

⁴ Oružane snage Južnog Vijetnama sada imaju 1,181.000 vojnika, od čega se 481.000 nalazi u operativnoj armiji. Postoje tri korpusa sa 10—12 divizija, 26 artiljerijskih divizionara, 11 tenkovskih bataljona i 600 aviona raspoređenih u 32 eskadrile.

⁵ U martu 1970. oborena je kambodžanska vlada princa Norodoma Sihanuka. Vlast je uzeo proamerički režim generala Lon Nola. To je dovelo do narodnooslobodilačkog rata u Kambodži, kojeg su povelice pristalice Sihanuka i »crveni« Kmeri. U aprilu i maju 1970. oslobodilačke snage su ozbiljno ugrozile Lon Novol režim, zbog čega su Amerikanci bili primorani da vojnički intervenišu. Pod pritiskom svetskog javnog mnjenja i demonstracija u zemlji, predsednik Nikson je naredio povlačenje američkih snaga iz Kambodže. Njih su zamenile sajgonske trupe, dobivši status saveznika. No, Amerikanci pružaju i dalje vazдушnu podršku i svakovrsnu materijalnu pomoć.

Početna ideja o vojnoj intervenciji na Laos pojavila se u američkim vojno-političkim krugovima u Južnom Vijetnamu odmah posle povlačenja američkih snaga iz Kambodže i neuspeha Lon Nolovih i sajgonskih trupa da likvidiraju oslobodilački pokret u Kambodži. Vrhovni komandant američkih kopnenih snaga u Južnom Vijetnamu general Abrams i američki ambasador u Sajgonu Banker obratili su se, u leto 1970, predsedniku Niksonu sa molbom da odobri razradu planova za upad u Laos. U decembru 1970. predsednik Nikson je doneo odluku o vojnoj intervenciji protivu Laosa.

Planiranje laoske operacije istovremeno se izvodilo u štabu američkog generala Abramsa i u Generalštabu Južnog Vijetnama. Južnovijetnamski Generalštab sačinio je 10 varijanti za upad u Laos.

Upad u južni Laos imao se ostvariti u tri etape. U prvoj etapi (pripremnoj) trebalo je razbiti oslobodilačke snage FNO Južnog Vijetnama južno od 17. paralele i duž laosko-južnovijetnamske granice i time obezbediti sigurno i tajno grupisanje glavnih snaga za napad. Ova etapa šifrovano je nazvana »Dju kanjon-2«. Druga, glavna etapa (šifrovano nazvana »Lam Son-719«)⁶ predviđala je upad sajgonskih trupa u južni Laos duž puta broj 9 radi zauzimanja Čepona i izbijanja u rejon Savanaketa na tajlandsko-laoskoj granici. U trećoj, završnoj etapi planirao se prodor na plato Boloven i na laosko-kambodžansku granicu.

Laoska operacija imala se ostvariti u roku od tri meseca, od 8. februara do 15. maja 1971. Za to vreme trebalo je razbiti oružane snage Patet Lao u južnom Laosu, preseći Ho Ši Minov put kojim teče pomoć oslobodilačkim snagama Južnog Vijetnama i Kambodže, uspostaviti u Laosu (duž 17. paralele) sistem uporišta i baza radi jedinstvenog sistema odbrane od obala Južnokineskog mora do tajlandske granice, proveriti sposobnost sajgonske armije za samostalne operacije krupnih razmera, od čega, po mišljenju američkih stratega, zavisi sudbina kursa »vijetnamizacije« rata u Indokini.

Laoska operacija imala je i širi vojno-politički cilj — da se ispita reagovanje NR Kine i DR Vijetnama na akcije takve vrste i da se protiv oslobodilačkih snaga naroda Indokine angažuju oružane snage vlade u Laosu i Tajlandu, i time program »vijetnamizacije« proširi na celu Indokinu.

Za realizovanje laoske operacije predviđeno je 50.000 američkih i 25.000 sajgonskih vojnika i jedinice vlade Lon Nola, Laosa i Tajlanda. Američke trupe imale su da učestvuju u prvoj, pripremnoj, etapi operacije na teritoriji Južnog Vijetnama, dok su samo sajgonske trupe imale da izvrše agresiju na Laos, uz vazдушnu i artiljerijsku podršku američkih snaga. Za ovo su Amerikanci angažovali 9.000 artiljerijskih i minobacačkih oruđa (među kojima haubice 105, 155 i 203 mm i dalekometne topove 175 mm), 40 strategijskih bombardera B-52, 300 aviona taktičke avijacije i 130 aviona sa nosača aviona američke VII flote.⁷

⁶ Lam Son je planinski lanac u severnom Vijetnamu, gde je 1788. god. vijetnamski car Nguen Van Hu razbio kinesku vojsku koja je prodrla u Vijetnam.

⁷ »U.S. New and World Report«, 1971, No 8, str. 15—18.

Glavni udar nanosila je sajgonska Prva pešadijska divizija, jedna od najkvalitetnijih sajgonskih trupa, ojačana 17. oklopnim bataljonom, i to duž puta broj 9 od Ke Sana prema Čeponu. Severno i južno od puta broj 9 imao se izvesti helikopterski desant snaga sajgonske 3. vazdušno-desantne divizije kako bi se zauzeli svi važniji objekti i time obezbedili bokovi Prve divizije. Bataljoni »rendžera« angažovani su za izviđanje, a jedna divizija pomorske pešadije bila je u rezervi, obezbeđujući pozadinu snaga u prodoru. Za helikopterske desante angažovano je 400—500 američkih helikoptera.

Sem vazdušne i artiljerijske podrške, američke trupe su imale da posednu položaje južno od demarkacione zone u rejonu Ke Sana i na granici prema Laosu radi zaštite sajgonskih trupa u akciji. Deo američkih vojnika imao je da upadne u Laos radi navođenja avijacije i obezbeđenja helikopterskih mesta desanta.

U januaru 1971. u Sajgon je stigao američki državni sekretar za odbranu Lerd i predsednik Komiteta načelnika štabova admiral Murer. Pošto su se upoznali sa planom laoske operacije, oni su ga odobrili. Kada su se vratili u Vašington, upoznali su predsednika Niksona sa planom laoske operacije i on ga je prihvatio.

OPERACIJA »DJU KANJON-2«

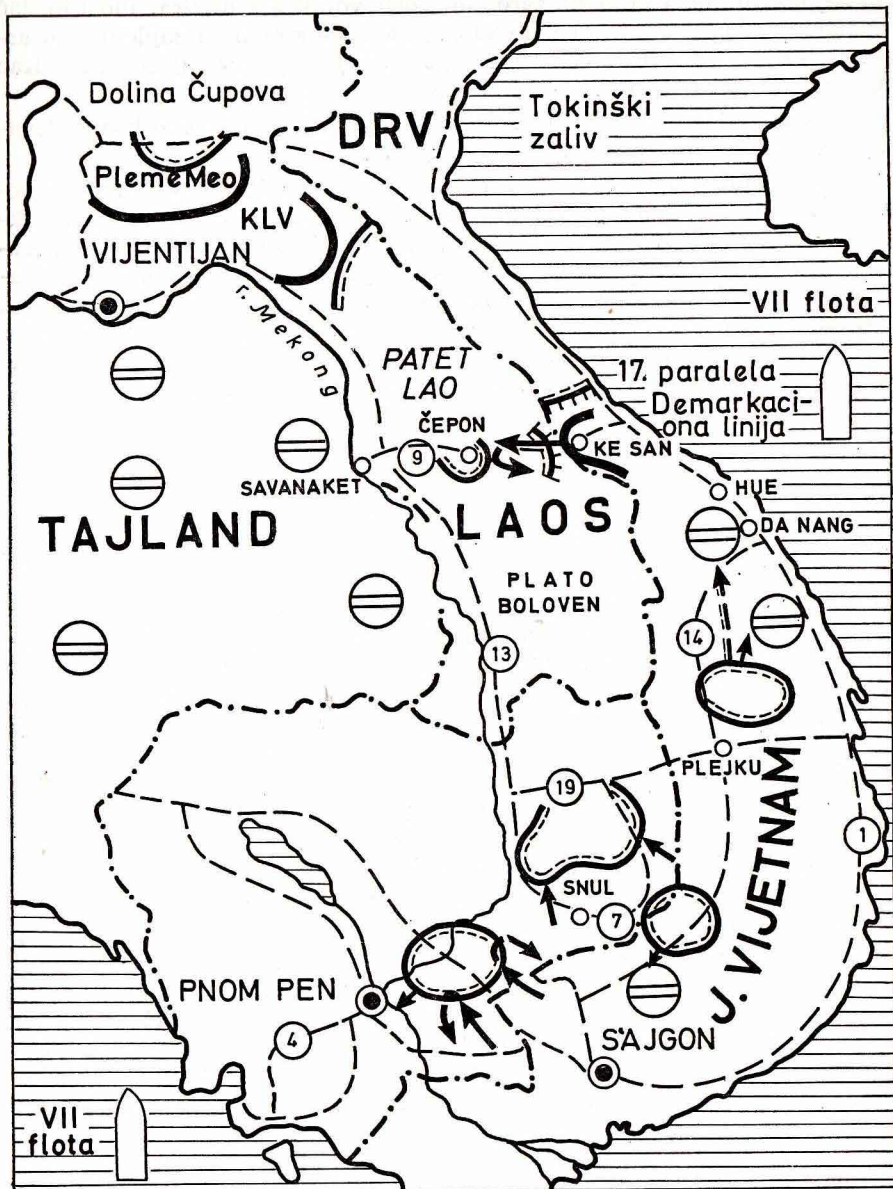
Pre početka upada sajgonskih trupa u južni Laos američke jedinice imale su da pripreme područje Ke Sana za koncentraciju glavnih sajgonskih snaga, da ga očiste od pripadnika oslobodilačkih snaga Južnog Vijetnama i tako se obezbede prema severu duž 17. paralele i prema jugu duž laosko-južnovijetnamske granice.

Ovaj pripremljeni period trajao je 10 dana, od 29. januara do 7. februara 1971. Najpre su tri bataljona Amerikanaca upala u Ke San i za nekoliko dana uredila ranije porušene objekte i aerodrom. Istovremeno je jedna američka mehanizovana brigada, sa dva puka mornaričke pešadije, posela položaje duž demilitarizovane zone. Južno od Ke Sana stigla je američka 101. vazdušnopokretna divizija, koja je zajedno sa južnovijetnamskim trupama pristupila čišćenju teritorije duž laoske granice. Američke inženjerske jedinice su uredile polazne položaje za napad i vatrene položaje artiljerije; ujedno su izgradile puteve i baze za smeštaj pozadinskih jedinica i ustanova sajgonskih intervencionističkih trupa. Američki transportni avioni C-130 svakodnevno su dovozili po 500 tona materijalnih potreba.

Koncentracija sajgonskih trupa za napad počela je 4. februara i trajala je do 7. februara, kada su zauzele polazne položaje za napad. U rejon Ke Sana stigla je sajgonska Prva peš. divizija dovedena iz Kuangčija. Treća vazdušnodesantna i mornaričkodesantna divizija dovedene su iz Sajgona.

Istovremeno sa koncentracijom sajgonskih trupa počela je američka vazdušna operacija protiv snaga Patet Lao radi neutralisanja baza za snabdevanje i presecanje komunikacija korišćenih za dotur. Za ovo je angažovano oko 1000 američkih aviona i 500 helikoptera, koji su poletali sa baza u Južnom Vijetnamu, Tajlandu, Kambodži i sa nosača aviona američke VII flote. Bačeno je oko 100.000 raznovrsnih bombi.

SITUACIJA U INDOKINI

Da bi se skrenula pažnja sa događaja koji će uslediti u Laosu, a u širem i sadejstvovalo se laoskom operacijom, 4. februara 1971. počela je ofanziva 20.000 vojnika Lon Nolovih trupa u Kambodži. Osim toga, ova ofanziva imala je za cilj uništavanje baza oslobodilačkih snaga u istočnim provincijama Kambodže i slabljenje pritiska na Pnom Pen. Najžešće

borbe razvile su se duž puta broj 7 i oko grada Snul. U ovim borbama Sihanukove oslobodilačke snage razbile su pet pešadijskih i dva tenkovska bataljona, ubile, ranile ili zarobile 6.000 vojnika i oficira, uništile 350 tenkova i transporterata, oborile 50 aviona i helikoptera i zaplenile 50 artiljerijskih oruđa.⁸ U ovoj ofanzivi poginuo je sajgonski general Do Kao Či, koji je rukovodio ovim dejstvima.

Bez obzira na neuspeh ofanzive u Kambodži, američko komandovanje nije odustalo od plana agresije na Laos.

Poslednjeg dana januara 1971. iz Sajgona je stigao u Vašington američki ambasador u Južnom Vijetnamu Banker da sa predsednikom Niksonom i drugim istaknutim ličnostima razmotri sve detalje laoske operacije. U Beloj kući su se 2. februara sastali predsednik Nikson, državni sekretar za inostrane poslove Rodžers, državni sekretar za odbranu Lerđ, ambasador Banker, predsednik Komiteta načelnika štabova admiral Murer, savetnici Kisindžer i Helms. Na ovom sastanku odobren je plan operacije »Lam Son — 719« i određen datum upada u Laos.

AGRESIJA NA LAOS

Operacija »Lam Son — 719« počela je 8. februara ujutro; posle snažne artiljerijske i avijacijske pripreme duž puta broj 9 u napad se krenuli delovi Prve divizije. Istovremeno je južno od puta broj 9 desantirala, pomoću helikoptera, jedna brigada 3. vdd, koja nije imala samo da obezbedi južni bok snaga 1. pd nego i da, zauzimajući pogodne položaje, stvori najpovoljnije uslove za nastupanje prema platou Boloven, gde je trebalo prodrći u trećoj etapi operacije. Helikopterski desant severno od puta broj 9 imao je zadatak da istovremeno sa jedinicama 1. pd učestvuje u okruženju oslobodilačkih snaga duž ovog puta i da obezbedi desni bok od protivnapada snaga Patet Lao iz centralnog Laosa.

Prema pisanju »Njujork Tajmsa« od 8. februara izveden je vazdušni desant i na plato Boloven, u kome je učestvovalo oko 5.000 sajgonskih vojnika i 1.000 tajlandskih plaćenika.

Snagama agresora suprotstavile su se snage branioaca u jačini oko 40.000 ljudi, od kojih, prema američkim podacima, oko 30.000 vojnika iz DR Vijetnama i 10.000 boraca Patet Lao. Na laosko-južnovijetnamskoj granici duž puta broj 9 nalazile su se slabije snage, dok je glavčina bila oko Čepona, 50 km daleko od granice. Ovakav raspored oslobodilačkih snaga postavljen je stoga što se prethodno saznalo za operaciju »Lam Son — 719«, pa su glavne snage povučene u dubinu kako bi izbegle prvi agresorov udar i okruženje od strane jedinica više helikopterskih desanata jedne sajgonske vd divizije.

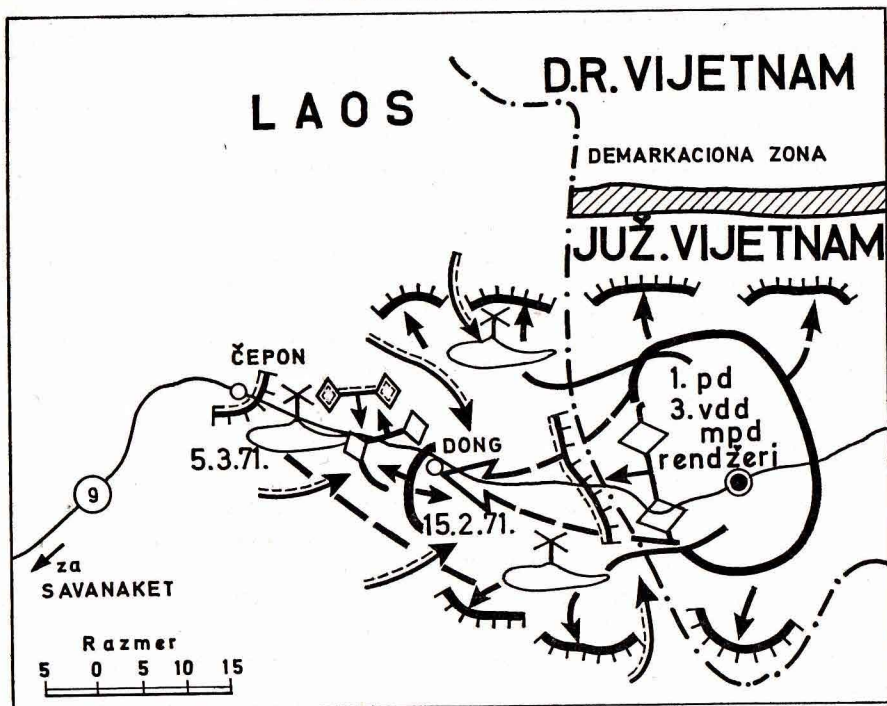
Snage agresora naišle su duž puta broj 9 na gusto postavljene minsko-eksplozivne i druge prepreke, napuštena skloništa, pretežno prazna skladišta i zasede slabijih snaga koje su otvarale vatru sa bliskog odstojanja. Osnovne braniočeve snage su se na vreme izvukle i postavile bočno, desno i levo od puta broj 9 radi aktivnih dejstava, a glavna grupacija je i dalje čekala oko Čepona.

⁸ Moskovska »Pravda«, od 21. marta 1971.

Za prvih sedam dana borbi sajgonske trupe su prodrle oko 20—25 km duž puta broj 9 i zauzele neke okolne visove severno i južno od puta. Sajgonci su ove objekte pretvorili u otporne tačke i baze vatrenih položaja sredstava podrške. To načelo Amerikanci primenjuju u Južnom Vijetnamu. Oni su, obično, u jednoj takvoj bazi postavljali 1—2 artiljerijske baterije, načelno haubice 105 mm. Bazu su ojačavali oklopnim snagama i helikopterima i postepeno pretvarali u jak otporni objekt, sposoban da protivstane raketno-minobacačkom naletu oslobodilačkih snaga, a ujedno i da posluži za aktivna dejstva.

LAOSKA OPERACIJA (8.II-25.III 1971.)

- OBOSTRANA DEJSTVA -

U toku uvodnih borbi, koje su trajale do kraja februara, sajgonske trupe jedva su uspele da se probiju još 10 km prema Čeponu, stigavši tako na 30—35 km od polaznih položaja. Da bi opravdala tako slab tempo nastupanja, američko-sajgonska komanda je izjavljivala da vladaju krajnje loši meteorološki uslovi za let aviona i helikoptera, da su nepovoljni zemljišni uslovi, slabi putevi, da postoje mnogobrojne prepreke i druge objektivne teškoće. Međutim, što su sajgonske trupe dalje prodirale na laosku teritoriju, one su nailazile na sve snažniji otpor oslobodilačkih snaga koje su primenjivale zasede kombinovane sa zaprečavanjem, prepade i iznenadne napade po neprijatelju u vreme i tamo gde njemu to nije odgovaralo.

U toku ovih borbi branilac je primenjivao tzv. »taktiku grickanja« izduženih sajgonskih jedinica duž puta broj 9 i time lomio njihovu napandu moć i sposobnost za dalje nastupanje. Ispoljavajući visok stepen pokretljivosti, inicijative i aktivnosti, snage Patet Lao napadale su manjim taktičkim jedinicama, načelno četama, bataljonima, a ređe pukovima; pri tome su glavni objekti napada bile pojedine usamljene sajgonske jedinice (vodovi, čete i bataljoni), njih su snage Patet Lao najpre rasecale i onda po delovima uništavale. Napad se načelno izvodio noću i pri slaboj vidljivosti.

Sve je ovo doprinelo da je silina agresorovog napada svakodnevno opadala, tako da do 5. marta nije uspeo da zauzme Čepon, glavni objekt napada kome je težio u ovoj etapi operacije. Zbog toga je 5. marta izveden nov helikopterski desant u rejonu Čepona, čija je svrha bila da se preseče tzv. Ho Ši Minov put i Prva divizija izvuče duž puta broj 9. Posle četvorodnevnih borbi Sajgonci su uspeali da zauzmi Čepon, ali to je istovremeno bio i početak prelomnih događaja u njihovoj intervenciji u Laosu. Počele su najžešće, odlučujuće borbe u južnom Laosu, koje će trajati sve dok sajgonske trupe ne budu izbačene iz Laosa.

Najpre su oslobodilačke snage Patet Lao oko Čepona krenule u opšti napad na istureni sajgonski helikopterski desant i prisilile njegove delove na povlačenje. Tako je Čepon oslobođen. Kada su jedinice Prve divizije krenule u pomoć helikopterskom desantu, došlo je do prve tenkovske bitke u oslobodilačkom ratu u Indokini. Oslobodilačke snage bacile su u borbu oko 150 pretežno lakih tenkova sovjetskog porekla. Za Sajgonce je ovo bilo pravo iznenađenje i za borbu su angažovali 80 tenkova i oklopnih transportera M-113. U žestokom tenkovskom sudaru Sajgonci su tučeni i naterani na povlačenje, izgubivši 58 tenkova i transportera. Poznato je da su sajgonske divizije opremljene američkim srednjim tenkovima; otuda je interesantno videti kako je došlo do toga da snage Patet Lao, naoružane sovjetskim lakim tenkovima, poraze ove sajgonske tenkove. Usled oskudnih podataka nije moguće, bar za sada, videti razloge sajgonskog poraza. No, ostaje činjenica da su snage Patet Lao prisilile sajgonsku Prvu diviziju na povlačenje.

Istovremeno je usledio napad oslobodilačkih snaga Patet Lao duž celog puta broj 9 protiv ostalih sajgonskih snaga 1. pd, 3. vdd, rendžer-bataljona i pomorske pešadije. Udar na bokove izduženih sajgonskih trupa prerastao je sredinom marta u opštu protivofanzivu oslobodilačkih snaga. Cilj protivofanzive je bio da se nanesu odlučujući udarci intervencionističkim snagama u Laosu, kako bi pretrpele što veće gubitke i bile izbačene iz južnog Laosa. U ovoj protivofanzivi učestvovala su snage sa severa koje su se tu zatekle, kao i jedinice FNO Južnog Vijetnama. One su naročito ispoljile aktivna dejstva na bokove uklinjenih sajgonskih trupa.

Opštem napadu snaga Patet Lao u širem su sadejstvovale i druge oslobodilačke snage u Indokini. Sihanukove oslobodilačke snage u Kambođi prešle su u napad širih razmera, ispoljavajući naročito snažna dejstva protiv Lon Nolovih i sajgonskih vazduhoplovnih baza, otkuda su mogli poletati avioni koji bi tukli položaje snaga Patet Lao u južnom Laosu. U opšti napad krenule su i oslobodilačke snage Južnog Vijetnama. Deo tih snaga usmerio je takođe svoje napade protiv američkih vazduhoplovnih baza u Južnom Vijetnamu, tukući američke avione i helikoptere

na aerodromima, jer su oni bili osnovna vazдушna snaga u operaciji »Lam Son — 719«. Drugi deo snaga FNO izvodio je napade južno od 17. paralele i duž laosko-južnovijetnamske granice protiv američkih kopnenih snaga, u nameri da ih što čvršće veže za postojeće baze i tako onemogućiti da pomognu sajgonskim trupama u južnom Laosu kada se ove počnu povlačiti. Deo snaga Patet Lao, a prema američkim podacima i neke jedinice DR Vijetnama, obezbeđivale su bitačnu prostoriju od pravca Tajlanda, ponajviše sa pravca puta broj 9, koji iz Tajlanda preko Savanaketa izvodi u Čepon, kao i od jedinica kraljevske laoske vojske i plemena Meo.

Takav razvoj situacije nametnuo je agresoru mnoge veoma složene probleme. Američko-sajgonska komanda morala je, pre svega, da reši pitanje — da li postojećim snagama u južnom Laosu produžiti vođenje uporne odbrane ili narediti povlačenje, ili im uputiti američke snage kao pojačanje.

Ubacivanje američkih snaga u Laos bitno bi izmenilo vojno-političku situaciju u Indokini i komplikovalo njihov položaj u svetu, a još više u SAD. Činjenica je da je upad sajgonskih trupa, uz pomoć Amerikanaca, u južni Laos naišao na oštro reagovanje i osudu čitavog progresivnog čovečanstva. SAD je zahvatio talas nezadovoljstva i demonstracija protiv rata u Indokini. Amerikanci nisu smeli da intervenišu u Laosu ne samo zbog političke situacije u zemlji i reagovanja u svetu, nego još više zato što je takva eskalacija mogla da dovede do oštrijeg reagovanja NR Kine i DR Vijetnama.

Da bi odvratio DR Vijetnam da se ne angažuje u Laosu, a time i olakšao svojim trupama izvršenje postavljenog zadatka, Sajgon je tih dana otvoreno pretio vojnom intervencijom preko 17. paralele. Međutim, te pretnje nisu imale realnu podlogu, jer sem vojno-političkih komplikacija koje bi takva intervencija izazvala, postojeći odnos snaga u Indokini nije išao u prilog realizovanju takvih tvrdnji.

Tih dana se sve više govorilo da može doći i do vojnog angažovanja NR Kine u ratu u Indokini. Kina je posmatrala invazione poteze SAD u Indokini kao ozbiljnu provokaciju i neposrednu opasnost za sebe. U Kini se govorilo »da Kina i Laos imaju zajedničke planine i reke«. Zamenik kineskog načelnika Generalštaba je izjavio da »Kina neće nikada dozvoliti američkom imperijalizmu da radi šta hoće u Indokini«. Na masovnim demonstracijama u Pekingu učestvovali su i borci iz korejskog rata. Iako su Kinu u to vreme preokupirala tri krupna problema: veliko diplomatsko otvaranje, opsežna unutrašnja stabilizacija i naporna ekonomska izgradnja, od kojih je svaki zahtevao što mirnije podneblje, ipak je za Peking postojala izvesna granica rizika čije se prekoračenje, zbog sopstvene bezbednosti, nije smelo dozvoliti. Kao granica rizika uzimao se: upad američkih snaga na laosku teritoriju, napad na severni deo Laosa i invazija protiv DR Vijetnama.

U takvoj opštoj situaciji bilo je problematično intervenisati američkim trupama u južni Laos i spasavati od uništavanja intervencionističke trupe. Zato je donesena odluka da se sajgonske jedinice povuku iz Laosa u bazu Ke San, otkuda su i krenule u napad protiv Laosa. Bez obzira na veliku pokretljivost intervencionističkih trupa, apsolutnu nadmoćnost u vazduhu i snažnu američku avio i artiljerijsku podršku, povlačenje saj-

gonskih trupa se neuredno odvijalo. Velika aktivnost snaga Patet Lao, naročito počevši od 18. marta, kada su Sajgonci napadani duž celog puta broj 9, nije im dozvolila povlačenje. Među sajgonskim jedinicama nastalo je opšte rasulo, a na bojištu je ostavljena celokupna ratna tehnika. Da bi sprečili potpuno uništavanje demoralisanih sajgonskih trupa, Amerikanci su angažovali strategijsku bombardersku avijaciju (bombardere B-52), koja je tepihom bombi, tukući neposrednu blizinu jedinica, štitila njihovo povlačenje. Sem toga, masovno su korišćeni i helikopteri za evakuaciju posada pojedinih baza i otpornih tačaka razbijenih sajgonskih jedinica duž puta broj 9.

Do 25. marta oslobodilačke snage Patet Lao potpuno su očistile južni Laos od intervencionističkih snaga i oslobodile ga. U gonjenju razbijenog neprijatelja dejstva su nastavljena na teritoriji Južnog Vijetnama. Oslobođen je Ke San i otpočela je ofanziva jedinica FNO Južnog Vijetnama u rejonu Hue, Dan Nanga i zapadno od Pleike.

EPILOG I POUKE

Oslobođenjem južnog Laosa završena je laoska operacija, koja je trajala 45 dana. Intervencionističke snage Sajгона su potpuno potučene.

Podaci o obostranim gubicima nisu pouzdani. Prema podacima Patriotskog fronta Laosa, u toku laoske operacije ubijeno je i ranjeno 15.400 neprijateljskih vojnika, od čega 400 Amerikanaca, a zarobljeno je oko 1.000 vojnika. Oboreno je 486 aviona i helikoptera, uništeno ili onesposobljeno 318 tenkova i oklopnih transportera, uništena ili zaplenjena 144 art. oruđa i više od 5000 mitraljeza i minobacača, kao i velika količina druge opreme.

Prema zvaničnim američkim izvorima, u laoskoj operaciji Amerikanci su imali 94 oborena i veliki broj oštećenih helikoptera i 5 oborenih aviona, 66 članova helikopterskih posada je poginulo, 79 ranjeno, a 28 nestalo. Južnovijetnamske jedinice, prema saopštenju iz Sajгона, imale su 1.146 poginulih i 4.235 ranjenih. Nezvanični podaci, međutim, govore da su gubici čak i triput veći.

Sajgon i Vašington tvrde da je protivnik imao 13.668 poginulih, 167 zarobljenih, da je zaplenjeno 6.657 oružja i velika količina ostalog ratnog materijala.

Finale laoske operacije donelo je nesumnjivo težak i uverljiv poraz jedinicama sajgonskog režima. Ovo je najteži udarac koji su pretrpeli američko-sajgonske jedinice posle poznate TET-ofanzive početkom 1968. Panično povlačenje Sajgonaca, totalni neuspeh prve probe jedne njihove samostalne akcije, vratili su čitavu »vijetnamizaciju« gotovo na sam njen početak.

Istovremeno laoska operacija je čitav indokineski rat ponovo i u punoj meri vratila na američki teren. Američka javnost je grubo probuđena iz sna, jer je propao plan američkih stratega koji su uveravali američku javnost da »politika vijetnamizacije teče kako treba« i da će izvlačenje američkih jedinica iz vijetnamskog rata biti nastavljeno po planu.

Ispostavilo se da marionetske vojske nemaju nikakve šanse u sukobu sa revolucionarnooslobodilačkim snagama i da od njih trpe po-

raze. Kompromitovano je ranije tvrđenje SAD o visokoj vrednosti sajgonske armije. Naročito je problematičan moral i kvalitet takve vojske koja nije mogla da izdrži na teritoriji Laosa u sukobu sa oslobodilačkim snagama Patet Lao. Branilac je nametnuo agresoru takve oblike borbenih dejstava i takve uslove za koje on nije bio pripremljen, niti dorastao, bez obzira na visokotehničku opremljenost i izdašnu pomoć i podršku od strane američke avijacije i artiljerije.

Dejstvo američke avijacije, kako u pripremnom periodu tako i u toku izvođenja laoske operacije, nije imalo značajnije efekte. Oslobodilačke snage koristile su karakteristike svog zemljišta, noć i slabu vidljivost, veliku pokretljivost i manevarsku sposobnost, blisku borbu i kratkoću sudara, čime su eliminisale nadmoćnost protivnika u vazduhu. Izolacija bojišta nije se mogla realizovati i komunikacije su, iako u složenijim uslovima, i dalje funkcionisale. Dejstvo oslobodilačkih snaga Južnog Vijetnama i Kambodže po američkim vazduhoplovnim bazama predstavljalo je jedinstvo akcije sa protivofanzivom snaga Patet Lao protiv najznačajnijih agresorovih vojnih objekata.

Helikopteri nisu pokazali ona svojstva kao u Južnom Vijetnamu. Novi, izmenjeni uslovi rata protiv snaga Patet Lao (snažnija pav-sredstva, manje poznato zemljište, solidna protivdesantna odbrana) uticali su na slabiju efikasnost helikoptera i povećan procenat obaranja. Na svakih 650 poleta oboren je po jedan helikopter, što je oko trideset puta više nego u Južnom Vijetnamu, gde je na svakih 20.000 poleta oboren jedan helikopter. Prema pisanju »Frans presa«, prilikom evakuacije jednog sajgonskog bataljona 20. marta, od upućenih 40 helikoptera oboreno je 37. Najviše ih je uništeno na zemlji prilikom ateriranja i ukrcavanja Sajgonaca, i to dejstvom artiljerije, minobacača i raketa, kao i bočnim dejstvom mitraljeza i pav-topova malog kalibra.

Jedan od važnih preduslova za pobeđu snaga Patet Lao bio je taj što ih agresor nije uspeo da iznenadi u pogledu vremena početka svog napada, pravca dejstva i svojih postupaka. One su na vreme izvršavale sve pripreme da bi potukle agresora i to se odrazilo u grupisanju snaga, u veštini ratovanja i sadejstvu sa svim oslobodilačkim snagama Indokine.

Sadestvo svih oslobodilačkih snaga Indokine došlo je do punog izražaja u laoskoj operaciji. To je jedan od najpoučnijih primera (i dokaza) da u savremenim koalicionim ratovima nije bitno formalno postojanje zajedničke komande nad svim snagama, već je važnije jedinstvo cilja u zajedničkom ratu protiv zajedničkog neprijatelja.

Protivofanziva snaga Patet Lao ne bi dala one rezultate na bitačnoj prostoriji da nije postojao zajednički plan akcije protiv američko-sajgonskih snaga. Dejstva po američkim vazduhoplovnim bazama, udari po uporištima američke kopnene vojske i njeno vezivanje za baze i uporišta predstavljali su svojevrstu izolaciju bojišta. Zbog takvih napada oslobodilačkih snaga Amerikanci nisu bili u mogućnosti da preduzmu sve mere radi spasavanja svog saveznika od poraza. Ovaj primer u Laosu pokazuje da se danas, i bez moderne tehnike, može postići uspešna izolacija bojišta i obezbediti sloboda manevra sopstvenim snagama koje prelaze u protivofanzivu, odnosno da ta protivofanziva uspe.

Saveznici oslobodilačkog pokreta Laosa dali su značajnu pomoć njegovoj pobjedi nad stranim interventima. Sem neposredne pomoći koju su mu ukazivali oslobodilački pokreti Južnog Vijetnama i Kambodže, značajna je bila pomoć i DR Vijetnama i Kine, kao i snažna podrška progresivnog čovečanstva.

Sve ovo u Laosu dokazuje jednu stvarnost savremenog sveta — da narod koji se bori protiv agresije nije prepušten sam sebi. Uz njega su celokupne snage progresa, tu su njegovi saveznici od kojih dobija moralnu, materijalnu i vojnu pomoć. Veličina te pomoći recipročna je stepenu njegove sposobnosti za borbu protiv agresora. Ovi i drugi faktori doprineli su da je u laoskoj operaciji pobjedio Patriotski front Laosa.

Pukovnik
Nikola ANIĆ

LITERATURA :

- *Vojna enciklopedija*, tom V, str. 128, izdanje JNA, Beograd 1962. god.;
- *Krasnaja zvezda*, organ MO SSSR-a, brojevi od marta do juna 1971. god.;
- *Voeno-istoričeskij žurnal*, broj VII/1971. god., str. 46—53;
- *U.S. News and World Report*, 1971. god., No 7, str. 22—24;
- *Spiegel*, 1971. god No 43;
- *New York Times*, januar, februar i mart 1971. god.